

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

7 / 58537
20 Ocak 2015

Sayı : 43728771-610.00- 440
Konu : 7/58537 Esas Sayılı Yazılı Soru Önergesi

ÇOK İVEDİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi: TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının 06.01.2015 tarihli ve 43452547-120.00-209525 sayılı yazısı.

İlgi yazıyla, Hakkari Milletvekili Sayın Adil ZOZANİ'nin tarafıma tevcih ettiği 7/58537 esas sayılı yazılı soru önergesinin cevaplandırılması talep edilmektedir.

Söz konusu yazılı soru önergesiyle ilgili cevabımız ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

EKLER :

1) Soru Önergesine İlişkin Cevaplar
(4 Sayfa)

Adres: Necatibey Cad. No:110/A-06100 Yücetepe-ANKARA

Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97

Faks: +90 (312) 294 69 77

Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

yusuf.unal@kalkinma.gov.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi <https://kbeb.kalkinma.gov.tr/Sorgu> adresinden 9D1A-107Y-8M51 kodu ile yapılabilir.

**HAKKARİ MİLLETVEKİLİ SAYIN ADİL ZOZANİ'NİN YÖNELTTİĞİ 7/58537
ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE YÖNELİK CEVAPLAR:**

Soru 1: GAP projesi başladığından günümüze kadar bölgeden diğer bölgelere ekonomik amaçlı göç engellenebilmiş midir?

Soru 2: GAP projesi kapsamında bölge insanlarının istihdam edilme oranlarında ne gibi değişiklikler olmuştur?

Cevap 1-2:Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sahip olduğu kaynakları değerlendirerek, bu yörede yaşayan insanlarımızın gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmeyi, bölgelerarası farkları gidermeyi ve ulusal düzeyde ekonomik gelişme ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlayan ve ülkemizi uluslararası alanda markalaştıran bir bölgesel kalkınma projesidir. Çok sektörlü, sürdürülebilir insani gelişmeye dayalı, bölgenin rekabet gücünü artırmayı, ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirmeyi hedefleyen, entegre bir bölgesel kalkınma projesi olarak uygulanmaktadır.

GAP Bölgesi'nde başta sulama olmak üzere temel altyapı yatırımlarının tamamlanması ile ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanması amacıyla GAP Eylem Planı (2008 – 2012) hazırlanmış ve uygulanmıştır. Eylem Planı ile tahsis edilen yatırım ödenekleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılan kamu yatırımlarının payı giderek artmıştır. GAP Bölgesi yatırımlarının toplam kamu yatırımları içerisindeki payı 1990-2007 döneminde ortalama %7 iken bu oran 2008-2014 döneminde %12,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomideki gelişme Bölge'deki istihdam oranının artması ve işsizlik oranının düşmesiyle de kendini göstermiştir. TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis), TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) NUTS2 bölgelerinde 2008-2013 yıllarında sırasıyla yüzde 36,6; yüzde 27,3 ve yüzde 25,4 olan istihdam oranı yine sırasıyla yüzde 42; yüzde 31,2 ve yüzde 29,2'ye yükselmiştir. Bölgede 2007 yılında %16,9 olan işsizlik oranı 2012 yılında %12,4'e düşmüştür.

GAP Bölgesi'nde gerçekleştirilen yatırımlardaki gelişme Bölge'nin ekonomik gelişimini hızlandırmış, ülke ekonomisine katkısını artırmıştır. Ekonomik ve sosyal gelişim Bölge'den yapılan göçün azalmasında etkili olmuştur. Net göç hızı 2008 yılında binde -7,56'dan, 2013 yılında binde -5,7'ye düşürülmüştür.

Soru 3: GAP projesinin; kar yağışlarının durma noktasına gelmesi, yağış dengesi ve sıcaklık değerleri gibi bölge ikliminde meydana getirdiği olumsuz durumlara dair yapılan bir çalışmanız var mıdır?

Cevap 3: Son yıllarda GAP Bölgesi'nde ortaya çıkabilecek olası iklim değişikliği konusuna ilişkin 2001 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi işbirliğiyle "GAP Bölgesinin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi Projesi" gerçekleştirilmiştir. Söz konusu proje ile uzun süreli iklimsel verilerdeki değişimler ve eğilimler, alan ve zaman boyutunda değerlendirilerek, bölgede bir iklim değişikliği olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Ayrıca, su kaynaklarının nicelik ve nitelik yönünden analizi yapılmış, var olan veriler ile bitki vejetasyonundaki değişimler belirlenmiştir.

Bunlara ek olarak, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın 2014 Yılı Yatırım Programı'nda yer alan "Tarımsal Üretimin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında özellikle kurak alanlara yönelik Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) ile yaptığı muhtelif çalışmaları bulunmaktadır.

Soru 4: GAP projesinin; yok olan kuş, balık türleri, biriken zehrin insan sağlığında ortaya çıkardığı ve çıkarabileceği hastalıklar, toprakta biriken yüksek tuz oranının neden olduğu çölleşme gibi bölgenin eko sisteminde açmış olduğu hasarlar konusunda bilimsel bir araştırma yapılmış mıdır? Böylesi olumsuz sonuçları önlemeye dönük bir çalışmanız var mıdır?

Cevap 4: Yoğun tarımsal faaliyet yapılan, erozyon, toprak ve su kirliliği olan, sulama suyu sıkıntısı bulunan, doğal dengenin bozulmaya başladığı alanlarda; toprak ve su kalitesinin artırılması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması Projesi (ÇATAK) Programı 2009 yılında Yatırım Programı'na alınmıştır. 2014 yılı sonu itibarıyla yaklaşık alanda 43 ilde uygulanan projenin 2015 yılında 50 ilde uygulanması planlanmaktadır. GAP illerine dahil olan Adıyaman ve Diyarbakır illeri söz konusu proje kapsamında bulunmaktadır.

Toprağın üretkenliğini arttırmak amacıyla bölge genelinde "GAP Arazi Toplulaştırma Projesi" kapsamında 72.000 ha alanda drenaj çalışmaları sürdürülmektedir. Bununla birlikte, 2010 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi koordinasyonunda Harran Üniversitesi işbirliğiyle "Harran Ovası Tuzluluk Haritasının Oluşturulması ve Tuzlulaşmanın Bitkisel Verim Kayıplarına Etkisinin Tahmini" projesi uygulanmıştır. Projeden elde edilen sonuçlar, GAP Eylem Planı çerçevesinde Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne Harran Ovasının sorunlu alanlardaki drenaj çalışmalarında kullanılmıştır.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın 2014 Yılı Yatırım Programı'nda 2010A020010 proje numarası ile yer alan "Tarımsal Üretimin Geliştirilmesi Projesi" altındaki "Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü" Projesi kapsamında GAP Bölgesi'nde orman kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi, verimli ve sürekli olarak çok yönlü işletilmesi, baraj gölleri altında kalacak endemik bitkilerin toplanarak belirli merkezlerde üretimlerinin yapılması, meraların korunması ve ıslah edilmesi, barajların dolarak ekonomik ömürlerinin kısaltılmaması için baraj çevresinin ağaçlandırılması faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca söz konusu projenin alt detayında yer alan "Hassas Tarım ve Sürdürülebilir Uygulamaların Yaygınlaştırılması Projesi" kapsamında, bölgedeki yoğun tarımsal girdilerin (su, gübre, ilaç vb.) bölge topraklarının ve ürünlerinin önceliklerine uygun bir şekilde verilmesini öngören hassas tarım uygulamasına geçilmiştir.

Yüzey ve yeraltı suları ve toprakta, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan bitki besin maddesi kirliliğinin azaltılması amacıyla GAP illerini de kapsamı öngörülen "Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Projesi" 2015 Yılı Yatırım Programı'na alınmıştır.

Sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasına ve bu konuda hizmet veren başta çiftçi örgütleri olmak üzere kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırılmasına katkıda bulunmak amacıyla 2011 yılında GAP Bölge

Kalkınma İdaresi tarafından GAP Tarımsal Eğitim ve Yayın Projesi (GAP-TEYAP) uygulamaya konulmuştur.

GAP İdaresi Başkanlığı tarafından 2001-2004 yılları arasında Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Projesi ve 2002-2004 yılları arasında GAP Bölgesi Yaban Hayatı Projesi gerçekleştirilmiştir. Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Projesi ile GAP Bölgesi'nde yer alan biyolojik çeşitliliğin tespiti, Bölge'deki önemli doğal kaynakların tespiti, doğal alanların belirlenmesi, korunmaları ve bu alanlarda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmalar sonucunda Bölge'de yaşayan kuş, sürüngen ve memeli türleri tespit edilmiştir. Ayrıca, bitkilerin popülasyon dağılımı ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

GAP Bölgesi Yaban Hayatı Projesi ile özellikle ve öncelikle Fırat nehri üzerinde, nehir ve baraj gölü gibi ekosistemlerde yaşamlarını sürdüren yerleşik ve göçmen türlerin yaşam alanlarının yeniden oluşturulmasıyla, bölgedeki biyolojik çeşitliliğin korunması amaçlanmıştır.

Soru 5: GAP projesinin bölge turizmini geliştireceği iddiasıyla “Hasankeyf”in sular altında kalacak olması arasında bir çelişki bulunmamakta mıdır?

Cevap 5: Temel hedefi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan nüfusun gelir düzeyini ve hayat standardını yükselterek, bu Bölge ile ülkenin diğer bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak olan GAP, sadece tek bir sektör ile değil, çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile ele alınan bölgesel kalkınma Projesidir.

Bölgesel kalkınmanın temel taşlarını oluşturan büyük yatırımların, kültürel değerlere olan olumsuz etkilerini çağdaş bir planlama ile en aza indirerek, kültür ve kalkınma kavramlarının bir arada ekonomik gelişmeye ivme kazandırması, günümüz kalkınma anlayışının vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturmaktadır.

Kültür varlıklarının korunması ve yapılması zorunlu olan büyük ülke projelerinin kültür varlıkları üzerinde oluşturacağı olumsuz etkilerin en aza indirgenmesine yönelik hazırlanmış olan uluslararası sözleşmelerin birçoğunu ülkemiz de kabul etmiş bulunmaktadır.

UNESCO'nun taşınmaz kültür varlıklarının bir sit bütünlüğü içerisinde korunmaları ve geliştirilmelerine yönelik belirlediği ilkeler, Ülkemizde “Bütünleşmiş Koruma” olarak tanımlanan onarım ve koruma planlaması ilkelerine önemli bir yön vermiştir.

“UNESCO - Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (1972)”, 1982 yılında 2658 sayılı Yasayla kabul edilmiştir. Söz konusu sözleşme “kültürel ve doğal mirasın sadece o ülke insanların değil, tüm dünyanın ortak malı olduğunu belirterek, kültürel ve doğal mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi ve mirasın saptanması, korunması, sergilenmesi ve restorasyonu için gerekli olan yasal, bilimsel, teknik, idari ve mali önlemlerin alınmasını amaçlayan genel bir politika belirlemiştir.

Ülkemizce 1999 yılında 4434 sayılı Kanunla kabul edilen “Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Malta-1992)”, üye her bir ülkenin “arkeolojik mirasının bir

envanterinin yapılması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, arkeolojik rezerv alanları oluşturulmayı, büyük çaplı kamu veya özel bayındırlık çalışmalarında, bu çalışmalara bağlı olarak ortaya çıkacak arkeolojik her çeşit faaliyetinin uygun kamu ve özel sektör fonlarından karşılanmasını sağlayacak önlemler almayı” taahhüt etmesini öngörmektedir.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi”nde ise; “taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, bulundukları yerlerde (in-situ) korunmalarının esas olduğu, ancak taşınmaz kültür varlıkları için açık ve ortadan kaldırılamaz bir tehdit söz konusuysa ya da bilimsel olarak kanıtlanmış ve seçeneği olmayan toplumsal bir yarardan ötürü başka bir yere nakil zorunluluğu varsa ve bu işlem mümkünse, hazırlanacak projelere göre taşıma işleminin gerçekleştirilebileceği” belirtilmektedir.

Uluslararası sözleşmelerde de görüleceği üzere, “seçeneği olmayan toplumsal bir yarardan ötürü yapılacak büyük projeler” için, Proje alanında bulunan ve kısmen ya da tamamen etkilenecek kültürel mirasa yönelik politikalar getirilmiştir.

Bu bağlamda, yukarıda belirtilen ve ülkemizin de kabul etmiş olduğu uluslararası “Koruma” politikaları sorumluluğunda, “Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma Kazı ve Kurtarma Projesi” ele alınmaktadır. İlgili kurum ve kuruluşların (Kültür ve Turizm Bakanlığı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) kapsamlı bir planlama yaklaşımı çerçevesinde; Hasankeyf sit alanındaki toprak üstünde görülebilen mimari veya küçük buluntu türündeki bütün kültür varlıklarının tespiti, rölöve, topografik ve jeolojik ve jeoteknik çalışma, haritalama projelerinin gerçekleştirilmesi, yer altında kalan ve farklı devirlere ait kültür tabakalarındaki kültür varlıklarının arkeolojik kazılarla yer üstüne çıkarılması, korumaya yönelik çalışmalarının gerçekleştirilmesi, taşınabilir olan kültür varlıklarının taşınması, belgelenmesi ve yayınlanması çalışmaları kazı başkanlığınca yürütülmektedir.

Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığınca tespit edilen eserlerin, Hasankeyf yeni yerleşim yerine taşınması, su altında kalmayacak olan “Yukarı Şehir-Kale” kısmının değerlendirilerek turizm odaklı kullanılması hedeflenmektedir.

Bilindiği üzere Birecik Baraj Gölü Altında bir kısmı kalmış olan Zeugma Antik Kenti’nde ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan “Acil Kazı ve Kurtarma Çalışmaları” ile başta mozaikler olmak üzere birçok eser ortaya çıkartılmış, tüm dünyanın ilgisi Zeugma’ya çekilmiştir. Zeugma’dan çıkartılan eserler “Zeugma Mozaik Müzesi”nde sergilenmekte olup, müze GAP Bölgesi’nin turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerinden biri haline gelmiştir.

GAP kapsamında yapılması öngörülen barajların etkilediği arkeolojik alanlarda yapılan kazı ve kurtarma çalışmaları, kültürel mirasın korunması, kurtarılması, taşınabilecek olan eserlerin taşınması ve gelecek nesillere aktarılması amacını taşıırken; diğer taraftan da çıkarılan eserlerin müzelerde sergilenmesi, taşınabilecek olan eserlerin çevre düzenleme projeleri ile turizm odaklı değerlendirilmesi, su altında kalmayan yerleşimlerin gizemli ve mistik görselliğiyle birlikte (Birecik Baraj Gölü ve Halfeti gibi) Bölge turizmüne katkı sağlayacak önemli çekim merkezleri oluşturulmaktadır.